

توسعه پایدار شهری؛ ارزیابی میزان دستیابی شهر کوالالامپور مالزی

در دستیابی به شهری پایدار

مهدی منتظرالحجه^۱، بهناز طاهریان^۲

۱- استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد، ایران.

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد، ایران.

Sustainable Urban Development; Evaluating the Achievement of Kuala Lumpur Malaysia in Achieving Sustainable Urban Development

Mahdi Montazerolhodjah¹, Behnaz Taherian²

1- Assistant Professor, College of Arts and Architecture, Yazd university, Iran.

2- Masters student Urban designer, College of Arts and Architecture, Yazd University, Iran.

1. montazer@yazd.ac.ir

چکیده

است. در انتها نیز راهبردهایی برای استفاده از تجربه آن در ایران ارائه گردیده است.

رشد شتابان شهرنشینی، پیامدهای زیان‌باری را برای ساکنان به همراه داشته است، کاهش پایداری طبیعت و تزلزل نظام طبیعی، ناپایداری‌های اقتصادی و اجتماعی و کاهش سطح عمومی زندگی مردم، از جمله آثار رشد روزافزون کلانشهرها است. در نیمه‌دوم قرن بیستم مسائل زیست محیطی جایگاه ویژه‌ای در مباحث مهم بین‌المللی یافته است. توسعه برای اغلب کشورهای جهان، هدفی آرمانی است. از دیرباز در معماری و شهرسازی سنتی شهرهای ایران، عامل اقلیم به عنوان یک پارامتر ویژه در طراحی، مورد توجه بوده است. و در شهرهایی که در ایران موجود بوده همچون شهر یزد واقع در اقلیم گرم و خشک کشور، از نمونه شهرهای پایدار دنیاست که بافت تاریخی آن، علی‌رغم آسیب‌های کالبدی ناشی از تفکر مدرنیسم، به دلیل غنای شهرسازی و معماری متناسب با اقلیم، کارآمدی و سرزندگی خود را حفظ نموده است. ولی امروزه و با دگرگونی‌هایی که در شهرهای امروزی شاهد آن هستیم علی‌رغم پیشینه خود شاهد شهرهای پایداری نمی‌باشیم و امروزه میان شهرهای مدرن و حفظ پایداری آن دچار معضلات و مشکلاتی شده‌ایم این پژوهش برآن است که با بکارگیری تجربیات کشورهایی مانند مالزی که در برنامه ریزی توسعه پایدار شهرهای خود موفق بوده است تجربیات آن بررسی شده و متناسب با ایران مورد استفاده قرار گیرد. بدین ترتیب در این پژوهش کیفی پس از مرور ادبیات موضوع و جمع‌بندی ابعاد و شاخص‌های پایداری شهری به بررسی ابعاد و شاخص‌های توسعه پایداری شهری موجود در شهر کوالالامپور مالزی و میزان تحقق آن به شهری پایدار انجام شده

واژه‌های کلیدی

توسعه پایدار، شهر پایدار، کوالالامپور، مالزی.

Abstract

The rapid growth of urbanization has had detrimental consequences for residents, decreasing the sustainability of nature and the shaking of the natural system, economic and social instability, and declining public living standards, among the effects of the growing metropolises. In the second half of the twentieth century, environmental issues have gained prominence in important international issues. Development is an ideal goal for most countries in the world. For a long time in traditional architecture and urban design of Iranian cities, the factor of climate has been considered as a special parameter in design. And in cities that existed in Iran such as Yazd city in warm and dry climate of Iran, the example of the city It is a sustainable world whose historical texture, despite the physical damage caused by modernist thinking, has maintained its vitality and vitality due to the richness of urban and climate-appropriate architecture. Today we are seeing it, despite our background, we are not seeing sustainable cities and today there are problems and difficulties between modern cities and maintaining it. The purpose of this study is that we have been using the experiences of countries such as Malaysia had been successful experiences in sustainable development planning cities it has been studied and used in accordance with Iran. Thus, in this qualitative study, after reviewing the literature on the subject and summarizing the dimensions and indicators of urban sustainability, it has been investigated the dimensions and indicators of urban sustainability development in Kuala Lumpur, Malaysia and its extent to a sustainable city. At the end, strategies for using this experience in Iran are presented.

Keywords: Sustainable Development, Sustainable City, Kuala Lumpur, Malaysia.

۱ - مقدمه

«پایداری شهری و شهر پایدار یک جانشین موجه و معقول برای شهرسازی مخرب قرن بیستم است»

امروزه در بسیاری از شهرهای جهان مسائل ضروری و اساسی مانند ترافیک و تراکم زمین، ساختمان‌های بایر و متروک، مشکلات مواد زاید، تغییر کاربری زمین، آلودگی صوتی، آلودگی آب، آلودگی هوا و بسیاری از موضوعات زیست محیطی دیگر موضوع پایداری شهری را مطرح می‌کنند. افزایش جمعیت، افزایش شهرنشینی، منابع طبیعی محدود، صنایع وابسته به طبیعت، نبود سیاست‌های مؤثر کنترل، نبود آگاهی‌های لازم از سیاست‌های زیست محیطی و فقر کلی حاکم بر اکثر کشورهای جهان سوم مشکلات جدی‌تری را برای شهرها در این کشورها پدید آورده است (بحرینی، ۱۳۷۸، ص ۲۸۱) (حسین‌زاده دلیر و ملکی، ۱۳۸۷، ص ۳). در چنین وضعیتی برنامه ریزان و شهرسازان این گونه کشورها با مسائل و مشکلات زیست محیطی مخاطره آمیزی مواجه هستند (بحرینی، ۱۳۷۸، ص ۲۸۶). بنابراین با بروز ضایعات زیست محیطی و کاهش سطح عمومی زندگی مردم به ویژه در جوامع شهری طی یکی دو دهه گذشته، رویکرد پایداری شهری (Sustainability Urban Approach) به عنوان موضوع روز دهه آخر قرن بیستم از سوی سازمان ملل متحد مطرح شد و به عنوان دستور کار قرن بیست و یکم (Agenda ۲۱) در سطوح بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و محلی تعیین گردید (Roseland, 1997: ۱۹۹). به عبارت دیگر با توسعه شهرها و مطرح شدن اصل توسعه پایدار و توجه به اصل پایداری در طرح‌ها و برنامه‌های توسعه به عنوان هدفی کلی مورد تأکید قرار گرفت که نیل به آن برابری درون نسلی و برابری بین نسلی تبیین شده است. بنابراین هر گونه تمهیدات پایداری جهان در گرو پایداری شهری است (موسی کاظمی محمدی، ۱۳۸۰، ص ۹۶ و حسین‌زاده دلیر، ملکی، ۱۳۸۷، ص ۴). کشور مالزی از جمله کشورهای در حال توسعه می‌باشد که در فاصله زمانی کوتاهی توانسته در زمره کشورهای توسعه پایدار در بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی قرار گیرد. پژوهش حاضر با هدف ارزیابی و تحلیل ابعاد و شاخص‌های توسعه پایداری شهری موجود در شهر کوالالامپور مالزی و بررسی میزان تحقق آن به شهری پایدار پیش برده شد. و سؤالات زیر را دنبال کرده است:

۱. ابعاد و شاخص‌های پایداری شهری کدامند؟

۲. شهر کوالالامپور مالزی تا چه حد توانسته به پایداری شهری نزدیک شود؟

مبانی نظری:

۱. مفهوم توسعه و اصول مورد تأکید در آن:

مباحث مربوط به رشد اقتصادی و توسعه و ارتباط آنها با محیط زیست و جوامع انسانی، مقدمه‌ای برای ایجاد پارادایم جدید مفهوم توسعه شد؛ توسعه‌ای که از محیط زیست حمایت می‌کند و بر عدالت اجتماعی پیشرفته و تعابیری مانند آن تأکید دارد. این توسعه بی‌رویه سبب شده است که بسیاری از برنامه‌ریزی‌ها پاسخگوی مشکلات متعدد نباشند و شهرها و ساکنان آنها را با تنگناهای متعددی، چون گسترش بی‌حد ابعاد کالبدی، سلطه حرکت سواره، جدایی محل کار از مسکن، جدایی محل کار و محل گذران اوقات فراغت، دوری از طبیعت و کاهش فضاهای باز و با هویت، مواجه سازند. در واقع، این نوع شهرها با شهر پایدار فاصله زیادی دارند (صابری‌فر، ۱۳۸۹: ۱۰۹). توسعه یک مفهوم کیفی را مشخص می‌کند و می‌توان آن را معادل با افزایش کیفیت زندگی دانست که مسائلی مانند بهداشت، آموزش، رفاه، آزادی حق بیان، حقوق و غیره را در بردارد (حسین زاده دلیر، ۱۳۸۰ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۳) و سه جنبه مهم توسعه عبارتند از: ۱- ارتقای سطح زندگی مردم از طریق فرایندهای مناسب رشد اقتصادی ۲- ایجاد شرایط رشد و اعتلای عزت نفس مردم از طریق استقرار نظام‌ها و نهادهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی شود ۳- افزایش آزادی مردم در انتخاب از طریق وسعت بخشیدن به حدود متغیرهای انتخاب آنها (معصومی اشکوری، ۱۳۷۶ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۳). توسعه، یک پدیده یک بعدی نبوده و دارای مولفه‌های متعددی است که بر هم تاثیر متقابل و موثر دارند. لذا در سیاست گذاری و برنامه‌ریزی کلان، موارد ذیل باید مدنظر قرار گیرد:

برنامه‌ریزی کلان باید بر اساس رعایت کامل اصول مربوط به حفظ محیط زیست و کنترل آلودگی باشد؛ جهت شناخت صحیح و علمی از منابع و نیز نتایج پروژه و ارزیابی دست آوردها و مقایسه با موارد مشابه در جهان؛ مساله آموزش در امر توسعه بسیار مهم است و حتما باید به آن توجه کافی بشود، چه در سطح متخصصین و دست اندرکاران برنامه و چه در خصوص آموزش مردم محلی؛ متوقف نمودن طرح‌های پراکنده و جدا از یکدیگر و هماهنگ کردن طرح‌های موجود به نحو صحیح و اصولی؛ ایجاد امکانات و تسهیلات برای مشارکت گسترده بخش خصوصی و در عین حال نظارت جدی و مستمر بر این مشارکت در جهت جلوگیری از تضییع حق تولید کنندگان واقعی مردم محلی؛ استفاده بهینه از امکانات طبیعی، مالی و فنی موجود ضمن استفاده از فناوری کم هزینه و ساده بر اساس قابلیت‌های انسانی و محیطی منطقه؛ سرمایه گذاری و مشارکت جذبی دولت در زمینه طراحی، آماده سازی و احداث زیرساخت‌های شهری و تاسیسات مربوطه در جهت جلب مشارکت بخش خصوصی (نیک نیا، ۱۳۹۲ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۲).

۲. پایداری و توسعه پایدار:

اصطلاح "پایداری" به عنوان اصولی برای راهنمایی واکنش‌های عمومی و خصوصی به کار می‌رود که بر شرایط زیست - محیطی، اقتصادی و اجتماعی رایج و آینده اثر می‌گذارد (PCPC, 2005: 2) علاقه به ارزیابی پایداری شهری از اواخر ۱۹۹۰ افزایش یافته است. پایداری یک سیستم شهری می‌تواند به طور گسترده به عنوان توسعه شهری و جریان‌هایی تعریف شود که بتواند نیازهای رایج را بدون تباهی توانایی‌های نسل‌های آینده برآورده سازد (Maoh, 2005: 30). پایداری شرایطی است که در صورت تحقق آن تمام موجودات خلقت ادامه حیات داده و در مسیر حیات خود استعدادها و نهفته و توانایی‌هایشان به حداکثر ممکن برسد. از تعریف اینطور استنباط می‌شود که برای اطلاق کیفیت باید حداقل دو شرط زیر در آن محقق گردد. پایداری از مقولات اقتصادی، محیط زیست، اجتماعی و فرهنگی و کالبدی تشکیل شده است. در این میان فرهنگ مهم‌ترین مولفه پایداری می‌دانند. در رابطه با مولفه اجتماعی نیز رابطه انسان و جامعه از اهمیت بسیاری

برخوردار است و می‌بایستی در میان عرصه‌های گوناگون اجتماعی، عرصه‌های خصوصی، نیمه عمومی و عمومی به خوبی تمیز داده شود و رابطه بین آن‌ها نیز به درستی تبیین گردد (غفاری، ۱۳۸۶ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۳). مفهوم پایداری در واقع تلاشی است برای دستیابی به بهترین نتایج در برنامه‌های محیط انسانی و طبیعی که برای حال و به صورت نامحدود برای آینده صورت می‌پذیرد (شیعه ۱۳۸۷ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۴). در تعریفی از توسعه پایدار چنین ذکر شده است که این توسعه، به مفهوم ارتقای کیفیت زندگی همراه با ابعاد توسعه پایدار شهری مشتمل پشتیبانی از زیست بوم است (World Conservation Union, 1991 و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۴). مطابق با تاکید و تعریف کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه به نام «آینده مشترک ما» یعنی کمیسیون برات لند در سال ۱۹۸۷، عمل امروز ما در توالی نسل‌های آینده برای تامین نیازهایشان اثر جدی دارد. یعنی توسعه پایدار نوعی از توسعه است که رفع نیاز امروز را بدون کاهش توانایی آیندگان برای تامین نیازهایشان در نظر بگیرد. بدیهی است که رفاه آیندگان را از طریق حفاظت منابع طبیعی و سامانه‌ها سیستم‌های اکولوژیکی خود باید تامین کنیم و اگر حاصل مفهوم پایداری، بهبود استانداردهای زندگی باشد، باید بخشی از منابع طبیعی امروز را نیز ما مورد بهره برداری قرار دهیم " برخورد و تفکر جدی درباره نیازها و آرمان‌های نسل‌های آینده، ضرورت واگذاری قسمتی از منابع مصرفی نسل کنونی به نسل‌های آتی را کاملاً محرز می‌سازد. در واقع توسعه و مدیریت پایدار آنچنان توسعه‌ای است که ایجاد، حفظ و افزایش کیفیت زندگی کلیه افراد بشر در تمام زمان‌ها را آشکارا در نظر داشته باشد. لازمه این کار و لازمه عملی داشتن آن در ابتدا گسترش تحقیقات مفصل و چند جانبه و عمیق می‌باشد. تعریف سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۱ از توسعه پایدار چنین است: «سیاست توسعه‌ای پایدار چنان سیاستی است که در نتیجه اعمال آن منافع مثبت حاصل از مصرف منابع طبیعی بتواند برای زمان‌های قابل پیش بینی در آینده ادامه و دوام داشته باشد.» (لقایی و محمدزاده تیتکانلو، ۱۳۷۸ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۴). میشل، در سال ۲۰۰۰ برای حل مشکلات اخیر تجربه شده در دولت‌های محلی راه‌حلهایی را جستجو کرد و همچنین برای ایجاد یک مفهوم کاربردی‌تر از توسعه پایدار تلاش کرد. او نیاز به توسعه در چهارچوب یک زبان مشترک برای ارزیابی پایداری شهری اشاره کرد. او انواع مختلف شاخص‌های پایداری و تعدادی معیارهایی را که بوسیله آنها شاخص‌ها تعیین می‌شوند را نمایش داد. (شریف نژاد، ۱۳۸۷: ۵۹). در یک بازنگری بر نوشتارهایی در زمینه توسعه پایدار، هات فیلد دادز، در سال ۲۰۰۰ در زمینه مباحث علمی توسعه شاخص‌های پایداری، مطالعاتی انجام داد و اینکه چگونه پنج رویکرد مختلف در زمینه حل مسائل کیفیت محیطی و یکپارچگی مورد استفاده قرار می‌گیرند، پرداخت:

این پنج رویکرد ارایه شده توسط وی عبارتند از:

۱. دستیابی به یک درآمد پایدار؛
۲. حفظ یکپارچگی زیست محیطی؛
۳. توجه به نابرابری‌های اجتماعی و اثرات محیطی و سازمانی آن؛
۴. توجه به مشارکت و رفاه پایدار؛ جستجو و ارائه رویکردهای اخلاقی و معنوی (Corwell, 2006: 3).

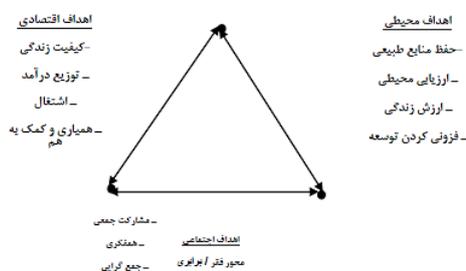
تبیین رشد خروجی شهرها و حومه‌ها در حفظ مناظر طبیعی و کشتزارها، سکونتگاه‌های طبیعی مهم و گونه‌های گیاهی و جانوری یکی از شدیدترین چالش‌های برنامه ریزی پایداری است. حوزه‌های شهری نمی‌توانند به شیوه‌ای که در دهه اخیر رشد کرده بودند توسعه یابند و توسعه‌شان باعث ایجاد بسیاری از مشکلات ثانویه در ارتباط با کاربرد وسایل نقلیه، آلودگی، ازدحام، کیفیت زندگی و جدائی گروه‌ها از یکدیگر در مقایسه گروه‌های درآمدی و نژادی شود (اخلاقی، ۱۳۸۶). سیستم‌های حمل و نقل نیروی قدرتمندی در تعیین شکل و شخصیت شهرها از اواسط قرن ۱۹ میلادی ایفا کرده‌اند. (اخلاقی ۱۳۸۶ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۸). توسعه در خور و پایدار در صدد فراهم‌آوری استراتژی‌ها و ابزاری است که بتواند به پنج نیاز اساسی پاسخ دهد:

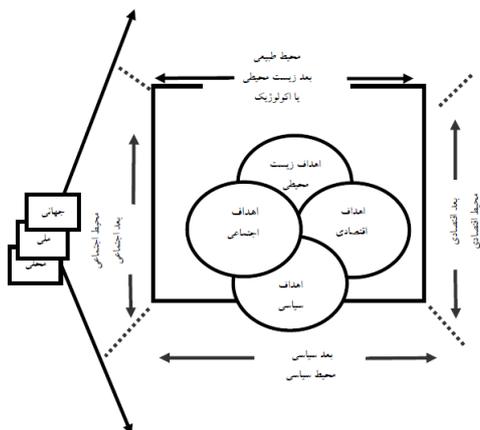
۱- ادغام حفاظت و توسعه؛ ۲- برآورده ساختن نیازهای پایه انسانی؛ ۳- تحقق برابری و عدالت اجتماعی؛ ۴- ایجاد خودکفایی اجتماعی و تنوع فرهنگی؛ ۵- نگهداری از یکپارچگی زیست محیطی (نیک نیا، ۱۳۹۲). توسعه پایدار به عنوان یکپارچگی سه E توصیف می‌شود. ۱- محیط Environment؛ ۲- اقتصاد Economy؛ ۳- عدالت Equity (Pricopi, 2005 و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۴). در توسعه پایدار شهری مانند توسعه پایدار بایستی روابط منطقی میان محیط، عوامل اقتصادی و اجتماعی بخوبی مراعات گردد. در گروه ارتباط متقابل و تنگاتنگ سه عامل محیطی، اقتصادی و اجتماعی است که یک شهر پایدار ایجاد خواهد شد. پیر هال توسعه پایدار شهری را اینگونه تعریف کرده است: شکلی از توسعه امروزی که توان توسعه نسل‌های آینده را تضمین کند. از نظر کالبدی توسعه پایدار شهر به معنی تغییراتی است که در کاربری زمین و سطوح تراکم به عمل می‌آید تا ضمن رفع نیازهای ساکنان شهر در زمینه مسکن، حمل و نقل، اوقات فراغت و غذاء در طول زمان شهر را از نظر زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی قابل سکونت و زندگی نماید (رحیمی، ۸۷ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۷). بنابراین ارزیابی گسترش شهری، ناشی از چنین توسعه‌ای، باید اصول توسعه پایدار را در تمام مناطق، حوزه‌ها و محلات نشان دهد (همان). نظریه توسعه پایدار شهری، حاصل بحث‌های طرفداران محیط زیست درباره مسائل محیط زیست توسعه پایدار برای حمایت از منابع طبیعی بخصوص محیط زیست شهری است. در این نظریه موضوع نگهداری منابع برای حال و آینده از طریق استفاده بهینه از زمین و وارد کردن کمترین ضایعات و منابع تجدید ناپذیر مطرح است. نظریه توسعه پایدار شهری موضوع های جلوگیری از آلودگی‌های محیط شهری و ناحیه‌ای، کاهش ظرفیت‌های تولید ملی، ناحیه‌ای و ملی، حمایت از بازیافت‌ها، عدم حمایت از توسعه های زبان‌آور و از بین بردن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می‌کند. این نظریه به مثابه دیدگاهی راهبردی به نقش دولت در این برنامه ریزی‌ها اهمیت بسیاری می‌دهد و معتقد است دولت‌ها باید از محیط زیست شهری حمایت همه جانبه‌ای کنند. این نظریه، پایداری شکل شهر، الگوی پایداری سکونتگاه‌ها و نیز شهر را در سلسله مراتب ناحیه شهری بررسی می‌کند (پاپلی یزدی، ۱۳۸۲ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۸).

۳. ابعاد توسعه پایدار:

توسعه پایدار فرآیندی است که اهداف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی جامعه را در هر جا که ممکن است از طریق وضع سیاست‌ها، انجام اقدام‌های لازم و عملیات حمایتی با هم تلفیق می‌کند و در هر جایی که تلفیق امکان ندارد به ایجاد رابطه مبادله بین آنها، بررسی و هماهنگی این مبادله‌ها می‌پردازد و این خود محیط و بعد اصلی دیگری را مشخص می‌کند که همان محیط سیاسی و بعد سیاسی است (زاهدی و نجفی ۱۳۸۵: ۶۳). ابعاد توسعه پایدار در یک رابطه سیستماتیک در یک نظام متعامل و پویا در مفاهیم زیر قابل بحث می‌باشد ۱- ابعاد فیزیکی - بیولوژیکی (زیست محیطی)؛ ۲- ابعاد اجتماعی؛ ۳- ابعاد اقتصادی؛ ۴- ابعاد کالبدی (مشارزاده و صبری، ۱۳۸۸: ۱۱۳-۱۱۷).

نمودار ۱: ابعاد پایداری، (رحیمی، ۱۳۸۷).

نمودار ۲: محیط ها و ابعاد توسعه پایدار (زاهدی، نجفی، ۱۳۸۴: ۶۴)

هر کدام از ابعاد آن امکان تقسیم شدن به ابعاد خردتر را داشته، که در مرحله عملیاتی کردن آنها این ضرورت بیش از پیش احساس می‌گردد. در ذیل به برخی از آنها اشاره شده است:

۳-۱. ابعاد فیزیکی - بیولوژیکی (زیست محیطی):

پایداری بوم شناختی را می‌توان در تداوم و ارتقای سلامت و کارکردهای اصلی محیط زیست تعریف نمود. اصل مهم در تفکر پایداری نگرش چند مقیاسی و فرا مقیاسی نسبت محیط زیست و مدیریت فعالیت های انسانی در چارچوب چنین چشم اندازی از محیط می باشد. بر مبنای تعریف، هر فعالیت توسعه انسانی، نظیر ساخت محیط انسان ساخت، در حیطه یک یا چند بوم سامانه اصلی اتفاق می افتد. لازمه برقراری و یا تداوم حالت پایداری در یک بوم سامانه همزیستی و ارتباط متعادل تمام ارکان و عناصر آن با یکدیگر و با محیط فراتر می باشد. بنابراین شناخت مسیرهای آسیب پذیری می تواند منجر به ایجاد نظام های پایدار انسان ساخته شود (جعفریان و عبدالحسین پور ۱۳۸۵) (الوسی سوادکوهی، ۱۳۹۴: ۵). از نگاهی دیگر ابعاد فیزیکی - بیولوژیکی (زیست محیطی) خلاصه می شود در:

۱. برآورده کردن نیازهای اساسی انسان برای هوا، آب و تغذیه سالم و غذای خمیر آلوده
۲. حفظ و ارتقا اکوسیستم های محلی و منطقه ای و تنوع بیولوژیکی
۳. حفظ منابع آب، زمین، انرژی و منابع تجدیدناپذیر شامل حداکثر بازیافت ممکن و استفاده مجدد و چرخه دوباره مواد زاید
۴. بهره گیری از استراتژی های بازدارنده و تکنولوژی مناسب برای حداقل انتشار آلودگی
۵. استفاده از منابع تجدید پذیر به میزان تجدید پذیری آن ها و نه بیشتر (Pricopi, 2005) و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۵).

۳-۲. ابعاد اجتماعی فرهنگی:

بعد اجتماعی به رابطه انسان و انسان، تعالی رفاه افراد، سلامت و بهداشت و خدمات آموزشی، توسعه فرهنگ های مختلف و برابری و رفع فقر مربوط می شود. بر این مبنا جامعه پایدار، جامعه ای است که در آن همزیستی متعادل جامعه انسانی و محیط زیست طبیعی در راستای بهره مندی توامان اجتماعی - اقتصادی برقرار گردد. در بعد اجتماعی توسعه

پایدار می‌توان به آینده نگری و مسئولیتی که نسبت به نسل‌های آینده و تامین نیازهای آنها وجود دارد، سلامت جامعه و توجه به بهداشت و کیفیت زندگی مردم، عدالت اجتماعی، مشارکت مردمی و تاکید بر حس جمع‌گرایی و تصمیم‌گیری شفاف و آموزش مردم اشاره کرد (جعفریان و عبدالحسین پور ۱۳۸۵ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۵). از نگاهی دیگر ابعاد اجتماعی فرهنگی خلاصه می‌شود در:

۱. محور بودن انسان و نیازهای او
۲. خدمات بهداشتی کافی، مسکن امن و سالم و آموزش با کیفیت بالا برای تمام اعضای جامعه
۳. حفظ مکان‌عاری از جنایت و تجاوز
۴. رواج روح اجتماعی که حس تعلق، حس مکانی و حس خودارزشی ایجاد کند.
۵. حفظ و ارتقای فضای عمومی و منابع تاریخی
۶. تامین محیط کار سالم
۷. سازگاری با تغییر اوضاع و شرایط
۸. فرصت‌های مساوی برای تمام افراد برای مشارکت و تصمیماتی که زندگی آنها را تحت تاثیر قرار میدهد.
۹. دسترسی کافی به اطلاعات عمومی
۱۰. فضای احترام و تحمل دیدگاه‌ها، اعتقادات، و ارزش‌های مختلف
۱۱. تشویق تمام افراد در تمام سنین و جنس‌ها، نژادها، مذاهب و توانایی فیزیکی برای مسئولیت‌پذیری بر اساس یک دیدگاه مشترک و استکام سیاسی
۱۲. تجاوز نکردن به پایداری دیگر جوامع (Pricopi, 2005) و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۶).

۳-۳. ابعاد اقتصادی:

یکی از جهات توسعه اقتصادی ارتقای اقتصاد بر پایه محله است. در این زمینه تفکر اصلی نداشتن محله کاملاً خود کفاست بلکه تولید محلی محصولات در مواردی که صرفه و صلاح اقتصادی دارند منطقی می‌باشد. سطوح مختلف دخالت دولت برای ارتقای پایداری در زمینه اقتصادی قابل انجام است (اخلاقی، ۱۳۸۶). بعد اقتصادی به رشد اقتصادی و سایر پارامترهای اقتصادی مرتبط است. و در آن رفاه فرد و جامعه باید از طریق استفاده بهینه و کارایی منابع طبیعی و توزیع عادلانه منافع حداکثر شود. در بعد اقتصادی توسعه پایدار، اقتصاد جاکم بر جامعه مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فعالیت‌های تولیدی منابع و فن‌آوری‌های که در فعالیت‌های تولیدی استفاده می‌شود. بایستی هماهنگ با مفهوم توسعه پایدار و سازگار با محیط زیست باشد. در نگاه گذشته فرایند تولید به صورت خطی بود و از منابع، محصولات و از آنها ضایعات ایجاد می‌شود ولی در دیدگاه توسعه پایدار در فرایند تولید، منابع بازیافت شده و ضایعات درباره در فرایند تولید قرار می‌گیرد (جعفریان و عبدالحسین پور، ۱۳۸۵ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۶). از نگاهی دیگر ابعاد اقتصادی خلاصه می‌شود در: ۱- پایه اقتصادی مالی و متنوع ۲- سرمایه‌گذاری مجدد منابع در اقتصاد محلی ۳- حداکثر مالکیت محلی مشاغل ۴- فرصت‌های اقتصادی مهم برای همه شهروندان ۵- تامین آموزش شغلی و آموزش عمومی برای کمک به نیروی کار برای نیازهای آینده (Pricopi, 2005) و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۶).

۳-۴. ابعاد کالبدی:

در مقابل مولفه‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی توسعه پایداری شهری که جنبه کیفی دارند. مولفه‌های کالبدی می‌توانند کاملاً جنبه مینی داشته و به صورت فیزیکی، جایگاه نقش خود را به نمایش گذارند. در مبحث مولفه‌های کالبدی توسعه پایدار شهری دسترسی‌ها، عملکردها، فرم و شکل ساخت و سازها مدنظر قرار گرفته‌اند. از نگاهی دیگر

ابعاد کالبدی خلاصه می شود در:

۱. الگوی مطلوب دسترسی ها
۲. الگوی مطلوب در نظام استقرار کاربری ها
۳. الگوی مطلوب در توزیع تراکم
۴. الگو و فرم مطلوب در فضای شهری (الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۷).

۳-۵. ابعاد سیاسی:

بعد سیاسی، به قانون سیاستگذاری ها ، برنامه ریزی ، بودجه بندی ، نهادسازی ، تنوع و تکثرگرایی ، احترام به حقوق انسانی و مشارکت موثر مردم در تصمیم گیری ، توجه دارد و به تنظیم وضعیت و شرایط لازم برای تلفیق اهداف مختلف با ایجاد رابطه مبادله بین آنها برای رسیدن به توسعه پایدار می پردازد در نتیجه دستیابی به مفهوم پایداری نیازمند تغییرات ریشه ای در فکر و رفتار مردم می باشد . مسلما نسل حاضر بایستی به کیفیت زندگی نسل های آینده توجه کند و این امر با رعایت اهداف و اصول توسعه پایدار ممکن خواهد شد (زاهدی و نجفی، ۱۳۸۵ و الوسی سواد کوهی، ۱۳۹۴: ۷).

۴. توسعه پایداری شهری:

توسعه پایدار شهری، شکلی از توسعه امروزی است که می تواند توسعه مداوم شهرها و جوامع شهری نسل های آینده را تضمین کند (Hall, 1993: 22) و حسین زاده دلیر، قربانی، شکر فیروز جاه، ۱۳۸۸: ۴). مباحث مربوط به رشد اقتصادی و توسعه و ارتباط آنها با محیط زیست و جوامع انسانی، مقدمه ای برای ایجاد پارادایم جدید مفهوم توسعه شد؛ توسعه ای که از محیط زیست حمایت می کند و بر عدالت اجتماعی پیشرفته و تعابیری مانند آن تاکید دارد (Harris. M, 2004: 5). تفکر امروزه در توسعه شهری این است که شهرها باید هر اندازه امکان دارد با محیط زیست طبیعی سازگار باشند و در حفظ تعادل چرخه طبیعی حیات عمل کنند. به عبارت دیگر، شهرها باید به سوی پایداری گام بردارند و به توسعه پایدار شهری توجه نمایند (رهنما و عباسزاده، ۱۳۸۷: ۹۲). در ابتدای سده بیستم نویسندگانی همچون "ابنزرهاوارد" ، "لوئیس مامفورد" ، "آلدو لئوپولد" سؤالاتی را در مورد طبیعت شهر صنعتی و ارتباط اساسی میان توسعه انسانی و جهان طبیعی مطرح نمودند. در اواخر سده نوزده و ابتدای سده بیستم در پی بروز تحولاتی که پس از انقلاب صنعتی در شهرها و سکونتگاهها رخ داده بود ذهن اندیشمندان را به مسائل طبیعت رهنمون ساخت. و اندیشمندانی همچون "ابنزرهاوارد" ، "لوئیس مامفورد" ، "پاتریک گدس" را بر آن داشت تا نظریات خود را در قالب توجه بیشتر به طبیعت بنگارند. بنابراین یکی از موضوعات اصلی برنامه ریزی در سده نوزدهم که نویسندگان دارای نگرش پایداری همچنان با آن درگیر بودند، تعادل میان شهر و طبیعت بود (اصل یکم). موضوع دیگر که کار اندکی بر روی آن صورت پذیرفت، تلاش برای ارتقاء عدالت بود، فشارها، افسردگی های کاری کارخانه ها و به ویژه پس از جنگ جهانی دوم و به طور خاص در دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، بسیاری از نویسندگان مشکلات ناشی از اختلالات میان فقیر و غنی، گروه های نژادی یا قومی و ... را مورد بررسی قرار دادند و متوجه شدند اقدامات انجام شده سبب افزایش بی عدالتی شده است. بنابراین نیاز برای جامعه ای عادلانه تر به عنوان (دومین اصل) توسعه پایدار مطرح شد. سومین موضوع جاری، نظریه رشد اقتصادی و محدودیت های اقتصاد در تنظیم سامانه های انسانی و طبیعی است که توسط اندیشمندانی همچون "جان استوارت میل" ، "کنث بولدینگ" ، "ای.اف. شوماخر" و "هرمان دالی" به چالش گرفته شد و مفهوم اقتصاد نیز به اصول توسعه پایدار اضافه شد (ویلر و بیتلی، ۱۳۸۴: ۹۰). به تدریج با ظهور نظریه توسعه پایدار اصول و مفاهیم پایه دیگری در تکوین توسعه پایدار مطرح شد. در دهه ۹۰ معماران و شهرسازان و طراحان شهری با مطرح کردن مفاهیمی نظیر شکل پایدار شهری، فرم پایدار شهری، حمل و نقل پایدار شهری اصل چهارمی به اصول پایداری اضافه نمودند. این اصل که در مجموع به پایداری کالبد شهر اشاره می کند

تاکید بر برنامه ریزی و طراحی کالبدی در حوزه شهری دارد به گونه‌ای که کمترین مصرف انرژی محقق شده، به محیط زیست خسارتی وارد نشود و... به طور کلی سایر ابعاد مذکور را پوشش دهد. و پس از اجلاس ژوهانسبورگ در سال ۲۰۰۲ و با ارزیابی طرح‌های توسعه پایدار از سراسر دنیا مفهوم مدیریت پایدار شهری نیز به منظور اجرای سیاست‌های توسعه مطرح شد. این مهم که حداقل از ۲ دهه قبل مورد توجه واقع شده بود منبث از حوزه اجرایی و در بخش مدیریت شهری احساس شد. پس از ارائه طرح‌ها و برنامه‌های توسعه پایدار در اواخر دهه ۱۹۸۰ اصل پنجم یعنی مدیریت پایدار شهری به عنوان ضمانت اجرایی سیاست‌های توسعه پایدار شهری در ۲۰۰۲ مطرح گردید. این اصل بر اجرای صحیح برنامه‌ها و سیاست‌های پایداری، پررنگ شدن نقش مردم در تصمیم‌گیری‌های شهری و توجه به سایر ابعاد ذکر شده توسعه پایدار از یک طرف و از طرف دیگر تحکیم منابع درآمدی و پایدار سازی این منابع جهت ضمانت اجرایی برنامه‌ها و طرح‌های توسعه مطرح گردید. (شریف نژاد، ۱۳۸۷: ۸۶)

۵. پیشینه پژوهش:

جدول ۱: پیشینه پژوهش‌های انجام شده (نگارندگان بر اساس منابع).

نام نویسنده - نویسندگان	سال انتشار	عنوان پژوهش	یافته‌ها
رضا مختاری ملک آبادی، نقیسه مرصوسی، سید علی حسینی، محمد غلامی	۱۳۹۳	سنجش و ارزیابی شاخص‌های پایداری اجتماعی - فرهنگی در شهر های استخراجی (مورد مطالعه : شهر استخراجی عسلویه)	هدف این پژوهش تحلیل و ارزیابی شاخص‌های توسعه شهر پایدارو به این منظور تعیین وضعیت ابعاد پایداری شهری برای شهر های استخراجی ایران ضروری به نظر می رسد.
Noranida Mokthsim, Khairulmaini Osman Salleh	۲۰۱۴	Malaysia's efforts toward achieving a sustainable development: Issues, challenges and prospects	هدف این پژوهش مالزی به عنوان یک کشور توسعه یافته در بعد های اجتماعی و اقتصادی به بعد زیست محیطی نیز توجه لازم را داشته باشد.
الهام عباسی، ملیحه نیک نیا	۱۳۹۲	پایداری شهری و شهری پایدار	هدف این پژوهش تبیین مفاهیم و مرز تحقیقاتی که در زمینه توسعه پایدار شهری و شهر پایدار صورت گرفته است بپردازد.
مینو ناصری خیابوی، سید مهدی امیر کیایی	۱۳۹۴	نقش پایداری در توسعه شهر های جدید	میزان پایبندی جوامع به مسایل زیست محیطی و حفاظت از آن و بویژه در سالهای اخیر، رعایت اصول توسعه پایدار و حفظ تنوع زیستی است که می توان توسط تعاریف داده شده از پایداری به تشریح آینده شهر ها و فضاهای شهری جدید بپردازیم.

۶. نمونه مورد مطالعه (شهر کوالالامپور، مالزی):

مالزی به عنوان یک کشور با در آمد متوسط طبقه‌بندی شده است. در سال‌های اخیر، مالزی از یک اقتصاد کشاورزی محور به یک اقتصاد تولیدی تبدیل شده است. مالزی سریع‌ترین اقتصاد در حال رشد در بین کشورهای آسیا است. این نرخ رشد سریع عمدتاً به توانایی بهره‌برداری از منابع بسیار محیطی موجود در کشور مربوط می‌شود. استعمارگران اولیه اروپایی که به مالزی آمده بودند، به دنبال بهره‌برداری شدید از پایگاه منابع غنی زیست‌محیطی این کشور بودند و روند بهره‌برداری از

منابع محیطی تولید کننده‌های رشد اقتصادی است اما در دوره استعماری بهره برداری از منابع زیست محیطی نیز منجر به افزایش مداوم در تخریب محیط زیست شده است. مسائل مربوط به تخریب محیط زیست در نیم دهه گذشته شدیدتر و شایع‌تر شده‌اند، که نه فقط در مالزی بلکه برای کل منطقه جنوب شرقی آسیا اهمیت پیدا کرده‌اند. تخریب محیط زیست بر سلامت جامعه و کیفیت زندگی کشور تأثیر می‌گذارد (Noranida Mokhtsim, Khairulmaini Osman Salleh, 2014: 1).

شهر وسیع و پیشرفته کوالالامپور که در میان عموم و به صورت اختصاری با نام کی ال (Kl) شناخته می‌شود، بزرگ‌ترین شهر و پایتخت کشور مالزی می‌باشد. کوالالامپور تنها شهر جهانی مالزی بوده و از جمله جوامع شهری جنوب آسیاست که پیشرفت بسیار زیاد و قابل توجهی در سیستم شهری و جمعیت افراد ساکن خود داشته است. با این اوصاف، طبیعی است که کوالالامپور نه تنها مرکز فرهنگی، مالی و اقتصادی مالزی بلکه قطب با اهمیتی در میان کشورهای جنوب آسیا محسوب شود. کوالالامپور از مناطق مختلفی تشکیل شده است که محبوب‌ترین مناطق را با نام مثلث طلایی می‌شناسند و شامل بخش‌هایی چون بوکیت بینتانگ، کی ال سی سی و محله چینی‌ها (Chinatown) می‌شود. این سه بخش از پر رفت و آمدترین مناطق کوالالامپور می‌باشند و بسیاری از جاذبه‌های پایتخت را در همین محله‌ها خواهید دید. هنگامی که در کوالالامپور گردش می‌کنید، با فضایی مدرن رو به رو خواهید شد که به نحو دلپذیری با ساختمان‌های قدیمی و معماری انگلیسی ترکیب شده‌اند. البته در این بین فضای سرسبز و طبیعت دوست داشتنی منطقه، بر وجه خوشایند و زیبایی بصری شهر افزوده و نقش مهمی ایفا می‌کند. از جمله جاذبه‌های محبوب کوالالامپور می‌توان به بلندترین برج‌های دوقلوی جهان یعنی برج‌های دو قلوی پتروناس، مرکز خرید پاولیون کوالالامپور، آکواریم شهر، باغ پرندگان، باغ گیاه‌شناسی پردانا، غارهای باتو و شب بازار پتالینگ اشاره کرد.

نقشه ۱: موقعیت شهر کوالالامپور در مالزی.

۷. بحث و تحلیل یافته‌ها

کشور مالزی برای این که کشور خود را به یک کشور توسعه پایدار و پیشرفته مبدل کند، یازده برنامه را برای خود تدوین کرده است. برنامه یازدهم مالزی، ۲۰۱۶-۲۰۲۰، یک نقطه عطف مهم در تاریخ کشور می‌باشد. که این برنامه گام مهم بعدی برای تبدیل شدن به یک کشور پیشرفته است که فراگیر و پایدار است. در پنج سال گذشته، اگرچه مالزی با کندی اقتصادی جهانی روبرو بوده است، اما اقتصاد این کشور با رشد تولید ناخالص داخلی در بین سایر کشورهای منطقه بسیار خوب عمل کرده است. کیفیت زندگی مردم نیز بهبود یافته است که این بهبود با افزایش درآمد سرانه و میانگین درآمد خانوار بدست آمده است. (Eleventh Malaysia plan, 2020-2016: 8) چالش بعدی، پس از سال ۲۰۲۰، تبدیل شدن به یک کشور واقعاً پیشرفته از نظر اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است. پیش بینی می‌شود که مالزیایی‌ها

دارای هویت ناگسستنی ملی و قطب نمای اخلاقی روشن باشند ، در حالی که همه اعضای جامعه از وضعیت رفاهی بالایی برخوردار خواهند شد (Eleventh Malaysia plan, 2020-2016: 318-320).

دلایلی که مالزی به تدوین برنامه‌هایی برای شهرهای خود به خصوص کوالالامپور انجام داده است:

افزایش جمعیت شهرهای خود بوده که این امر باعث افزایش گازهای گلخانه‌ای می‌شود و برای جلوگیری از آن باید پراکندگی مراکز شهری را محدود کرد. سه روش برای توسعه فشرده شهرها که به کنترل پراکندگی جمعیت کمک می‌کند:

۱- استفاده چند منظوره از یک زمین یا محیط

۲- تاکید بر استفاده از وسایل حمل و نقل عمومی

۳- استفاده درست و کافی از منابع زمین و کنترل توسعه خارج شهر برای هر کدام راهکارهایی را ارائه

کرده است : (تحقیقات دانشمندان سراسر جهان، ترجمه فیلم)

جدول ۲: راهکارها (منبع: فیلم)

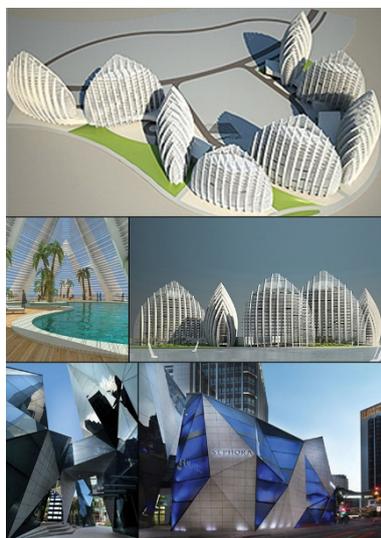
توضیحات	راهکار
حمل و نقل عمومی از بهترین روش های کاهش آسیب های ناشی از تراکم جمعیت شهرهاست. راه های ریلی و متروها در این شهر افزایش و توسعه چشمگیری از سال ۱۹۹۶ در سال های اخیر داشته و در این شهر حدود ۶۰ کیلومتر راه ریلی وجود دارد. که دسترسی افراد حومه شهر را به مرکز شهر آسان می کند. ۳ راه ریلی از حومه شهر وجود دارد. این سیستم حمل و نقل سریع از سال ۲۰۱۱ آغاز شد. می توانند جایگزین ۷۰۰ ماشین باشند. درگام اول ۷۰ منطقه جدید را برای حمل و نقل سریع مشخص کردند.	افزایش و توسعه وسایل حمل و نقل عمومی
در این مناطق ساختمان های بلندی ساخته شده اند و همچنین ایستگاه های قطار قرار دارند. استفاده از ساختمان های بلند چند طبقه به جای تعداد زیادی خانه های یک طبقه (مرکز شهر ، منطقه مهمی از نظر اقتصادی است چرا که از این فضا باید بهترین و بیشترین استفاده برده شود	استفاده چند منظوره از یک زمین یا محیط
مسئولان این شهر فهرستی تهیه کرده اند که ۸۲۱ هکتار زمین خالی و متروکه را در مرکز شهر و مناطق اطراف آن شناسایی کردند که می توان از آن ها نهایت استفاده را کرد. و موضوع دیگری که مسئولان به آن توجه زیادی دارند احیا و مرمت و استفاده دوباره از ساختمان ها و بناهای تاریخی و مجموعه های بزرگ عمومی.	استفاده درست و کافی از منابع زمین و کنترل توسعه خارج شهر

تصویر ۱: استفاده چند منظوره از یک زمین یا محیط

تصویر ۲: افزایش و توسعه وسایل حمل و نقل عمومی

تصویر ۳: برج های مسکونی پوتارجایا مالزی

تصویر ۴: طرح شهر سبز در آینده

مواردی که برای توسعه پایدار در مالزی در برنامه یازدهم به آن پرداخته شده است (Eleventh Malaysia plan, ۲۰۱۶-۲۰۲۰):

اقتصادی	اجتماعی	زیست محیطی	زیرساخت
<p>فراگیر، پس انداز داخلی بزرگتر، موقعیت مالی متعادل، تورم پایین، اشتغال کامل و سیستم مالی سالم؛ افزایش سرانه ملی و درآمدهای خانوار و همچنین بهزیستی شهروندان مالزیایی در راستای توجه به اقتصاد مردم همراه خواهد بود. دسترسی به زیرساخت‌های روستایی بهبود یافته است، و فرصت‌های مختلفی برای مشارکت روستاها و جوامع دیگر ایجاد شده است تا در فرصت‌های توسعه اقتصادی شرکت کنند. باید اقدامات بیشتری انجام شود، به ویژه برای رفع نیازهای اقشار منتخب جامعه که احساس نمی‌کنند از رشد و پیشرفت ملت سود می‌برند.</p>	<p>دولت متعهد است تا اطمینان حاصل کند که همه مالزیایی‌ها می‌توانند از سطح بهزیستی برخوردار باشند. که به آنها این امکان را می‌دهد که زندگی شاد، سالم تولید کنند. بنابراین، برنامه یازدهم با هدف بهبود بهزیستی از طریق شش حوزه تمرکز: امکان دسترسی جهانی به مراقبت‌های بهداشتی با کیفیت؛ تأمین مسکن مناسب و با قیمت مناسب؛ ایجاد محیط‌های زندگی امن‌تر؛ بهبود ایمنی جاده و خدمات اضطراری؛ تقویت انسجام اجتماعی و وحدت ملی؛ و افزایش مشارکت گسترده در ورزش. به همین ترتیب، مالکیت خانه یک نقطه عطف محدود به ثروتمندان نخواهد بود، بلکه خانواده‌ای که فقیر، با درآمد متوسط نیز قادر به تهیه مسکن مناسب خود می‌باشد. مردم مالزی در محله‌های خود، خیابان‌ها و اماکن عمومی احساس امنیت بیشتری می‌کنند. ورزش و سایر فعالیت‌های بدنی در دسترس خواهد بود و دستیابی به یک زندگی سالم را آسان تر می‌کند. از همه مهمتر، مالزیایی‌ها با همه پیش‌زمینه‌ها، بسترهای بسیاری برای همکاری با یکدیگر دارند و به عنوان یک جامعه جمع می‌شوند و از طریق یک هدف و تعهد مشترک برای ایجاد ملت متحد می‌شوند. سرمایه‌گذاری در سرمایه انسانی به دلیل فواید اقتصادی و اجتماعی زیادی که دارد، برای بهبود رفاه شخصی نیز ضروری است.</p>	<p>مالزی در سال ۲۰۲۰ با رعایت اقتصاد مقاوم در برابر تأثیرات منفی تغییرات آب و هوا و با تأمین امنیت کافی از منابع طبیعی مانند آب، غذا و انرژی، وارد رده‌های اقتصادهای پیشرفته در سال ۲۰۲۰ شود. مشارکت و مسئولیت مشترک در تمام سطوح جامعه، از جمله افراد، برای حفظ محیط زیست و تنوع زیستی مهم خواهد بود. رشد موفقیت آمیز سبز نه تنها فرصت‌های اقتصادی را گسترش می‌دهد، بلکه باعث افزایش شمول و انعطاف‌پذیری و کاهش خطرات ناشی از حوادث می‌شود.</p>	<p>زیرساخت‌های خوب یک عامل اساسی در گسترش اقتصادی، شمول اجتماعی و رشد است. سرمایه‌گذاری در جاده‌ها، راه آهن، بنادر و خدمات هوایی با تلاش برای بهبود بهره‌وری، سطح خدمات چنین زیرساخت‌ها متعادل خواهد شد. برای افزایش رقابت ملی و کاهش هزینه‌های انجام کار، خدمات لجستیکی بهبود یافته و مکانیسم‌های تسهیل تجارت تقویت می‌شوند. ظرفیت و پوشش خدمات آب و زیرساخت‌های دیجیتال با تأکید بیشتر بر کارایی و قیمت مناسب گسترش می‌یابد. امنیت و قابلیت اطمینان تأمین انرژی با پرداختن به هر دو اقدامات طرف عرضه و تقاضا تقویت می‌شود.</p>

۸. نتیجه‌گیری

امروزه در تمامی کشورها از جمله ایران کم و بیش جنبش‌هایی در جهت حفاظت از محیط زیست و جلوگیری از وارد آوردن خسارت عمده بر آن به وجود آمده است. در همین راستا با توجه به روند جهانی شدن و شعار "جهانی بیندیشیم، محلی عمل کنیم"، توسعه پایدار از اهمیتی دوچندان برخوردار شده است. در این بین از آنجا که شهرها به عنوان یکی از مهمترین نقاط مصرف کننده منابع بوده و به صورت مستقیم با ساکنان بسیار در رابطه هستند، توجه به برنامه ریزی توسعه پایدار شهری از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است (شریف نژاد، ۱۳۸۷: ۳۶ و شریف نژاد، دوروش، رفیعیان: ۱-۲). بدین

وسیله ما نیز می‌توانیم از تجربیات کشورهای هم‌چون مالزی استفاده کرده تا گامی را برای پایداری شهرهای خود برداریم. با توجه به مطالعات انجام شده مالزی، در مدت زمان کوتاهی توانسته کشور خود را به کشوری پیشرفته و توسعه‌یافته در بعدهای اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی مبدل کند و طی برنامه‌ای تدوین شده برای این کشور برای هر بعد راهکارهایی ارائه شده است. مالزی با مؤسسات اجرایی، قانونگذاری و قضایی قابل‌اعتماد و مستقل اداره می‌شود که به طور مساوی از مالزی حمایت می‌کنند. و در آخر مالزی استراتژی‌هایی را برای کشورهایی که می‌خواهند شهرهای خود را از لحاظ تراکم جمعیت و مشکلات آن کنترل کنند بیان کرده است: استراتژی اول: استفاده بهینه از فضا؛ استراتژی دوم: سیاست‌های پیشنهاد شده یک آژانس باید با هماهنگی برنامه‌ریزی و اجرا شود؛ استراتژی سوم: جلوگیری از ساختن بزرگراه‌های بزرگ که باعث پراکندگی راه‌ها می‌شود، سرمایه‌گذاری‌های سنگین باید به خدمات ریلی درون‌گرایی و غیرمنطقه‌ای تبدیل شوند که به کنترل پراکندگی و توسعه فشرده پایدار مرکز شهر کمک می‌کند. افزایش مالیات بر روی خودروهای جدید، افزایش هزینه پارکینگ و مالیات بر کاربری ساده برای خودروهای ورودی، تدابیری نظیر ممنوعیت اتومبیل‌های تک سرنشین در مرکز شهری برای جلوگیری از ازدحام ترافیک؛ استراتژی چهارم: انگیزه‌هایی برای توسعه کاربری مخلوط، ساختمان‌های چند طبقه و حفظ بناهای تاریخی، با این وجود در کنار افزایش تراکم ساختمان، باید به تهیه فضای کافی از فضای باز عمومی و پارک‌هایی با توزیع مساوی در سطح شهر توجه شود. همچنین باید اطمینان حاصل شود که فضای باز و امکانات پارک‌های عمومی باید در دسترس باشند تا همه ساکنان شهر در فاصله پیاده‌روی قرار بگیرند تا شهرها به مکان‌های جذاب و قابل زندگی تبدیل شوند.

مراجع

۱. اخلاقی، مهدی. ۱۳۸۶. برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری در جزیره خارک. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و صنعت و ایران.
۲. بحرینی، سید حسین (۱۳۷۸)، تجدد، فراجدد و پس از آن در شهرسازی، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۳. پاپلی یزدی، محمد حسین و رجیبی سناخردی، حسین، ۱۳۸۲، نظریه های شهر و پیرامون، تهران، انتشارات سمت.
۴. جعفریان، مزدک و عبدالحسین پور، فرید، ۱۳۸۵، پایداری شهری با نگاهی به ویژگی های شهرهای ایران، پوستر ارائه شده در اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، همدان.
۵. حسین زاده دلیر، کریم، ۱۳۸۰ برنامه ریزی ناحیه ای، انتشارات سمت، تهران.
۶. حسین زاده دلیر، کریم، ملکی، سعید (۱۳۸۷)؛ تبیین شاخص‌های پایداری مناطق شهری با رویکرد توسعه پایدار در شهر ایلام، جغرافیا و برنامه ریزی، شماره ۲۶، ۲۹-۶۰.
۷. حسین زاده دلیر، کریم، قربانی، رسول، شکری فیروزجاه، پری (۱۳۸۸)؛ تحلیل و ارزیابی کیفی سنجه‌های پایداری شهری در شهر تبریز، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، شماره ۲، از ۱-۱۸.
۸. رحیمی، حسین، ۱۳۸۷، توسعه پایدار شهری با تأکید بر توانهای محیط (نمونه موردی: کاشمر)، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.
۹. رهنما، محمد رحیم و عباس زاده، غلامرضا . (۱۳۸۷). اصول، مبانی و مدل های سنجش فرم کالبدی شهر، مشهد: جهاد دانشگاهی مشهد، چاپ اول.
۱۰. زاهدی، شمس السادات و نجفی، غلامعلی، ۱۳۸۵، بسط مفهومی توسعه پایدار، فصلنامه مدرس علوم انسانی (۴) ۱۰: ۶۲-۶۸.
۱۱. شریف نژاد، مجتبی (۱۳۸۷) «مبانی دست‌یابی به شهرهای پایدار» پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه هنر اصفهان.
۱۲. شیعه، اسماعیل، ۱۳۸۷، دانشنامه مدیریت شهری و روستایی، تهران، انتشارات سازمان شهرداری ها.
۱۳. شریف نژاد، مجتبی، دوروش، سوده، رفیعیان، محسن؛ سیر تکوین نظریه توسعه پایدار شهری، همایش معماری پایداری و توسعه شهری.
۱۴. صابری فر، رستم. (۱۳۸۹). «توسعه شهری پایدار» فصلنامه دانشگاه پیام نور، پیک نور، سال پنجم، شماره دوم، صص ۱۰۸-۱۱۵.
۱۵. غفاری، رامین، ۱۳۸۶، گردشگری و توسعه پایدار شهری، فصلنامه سازمان جغرافیایی (سپهر)، شماره ۶۳.
۱۶. لقای، حسنی و محمد زاده تیتکانلو، حمیده. ۱۳۷۸، مقدمه ای بر مفهوم توسعه شهری پایدار و نقش برنامه ریزی شهری، مجله هنرهای زیبا ۲۲:۶-۴۳.

۱۷. مشارزاده، زهرا و صبری، سینا، مقایسه تطبیقی نظریات در مورد پارک‌های اداری و توسعه پایدار شهری، نشریه هویت شهر، سال سوم، شماره ۵.
۱۸. معصومی اشکوری، سید حسین، ۱۳۷۶، اصول برنامه ریزی منطقه ای، نشر صومعه سرا.
۱۹. موسی کاظمی محمدی، سید مهدی (۱۳۸۰)، توسعه پایدار شهری: مفاهیم و دیدگاه‌ها، - فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۱۶، شماره پیاپی ۶۲.
۲۰. نیک‌نیا، ملیحه و الهام عباسی، ۱۳۹۲، مقاله، بررسی مفاهیم و شناسایی شاخص‌های توسعه پایدار و شهر پایدار، اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار، شهریور ۱۳۹۲، بی‌جا.
۲۱. ویلر، اس. ام. و تی بیتلی (۱۳۸۴) «نوشتارهایی درباره توسعه شهری پایدار» ترجمه کیانوش ذاکر حقیقی. تهران: نشر مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.
22. Hall, p., 1993, Toward Sustainable, Live able and Innovative Cities for 21 Set Century, Inproceeding of the Third Conference of the World Capitals, Tokyo, pp 22-28.
23. M.Harris, Jonathan, 2004, Basic Principles of Sastainable Development, GDAE Working Paper, No. 00-4, the Encyclopedia of Life Support Systems, Sponsord by United Nations Educational, Sceientific, and Cultural Organization (UNESCO).
24. Maoh, Hannah and KANAROGLOU, pavlos, 2009, A Tool for Evaluating Urban Sustainability Via Integrated Transportion and Land Use Simulation Models, Environnement Urban/ Urban Environnement ,N.3, pp a. 28- a.49.
25. Pricop.c(2005)."development sustainable",www.ingham.org/ced/sarticle/sustainable
26. Roseland. M. (1997), Dimensions of the eco-city, Cities, Vol. 14 (4):197-202.
27. World Conservation Union (1991) U.N, Environment program and World Wide Fund for Nature.